

GUTTA I SKAUEN

En kniv, en fyrstikkeske, et fangstredskap og et kløktig hode. Med nye villmarkshelter gjenfødtes det primitive livet i norske skoger.

TEKST SIGURD S. RØNNINGEN FOTO SIGURD FANDANGO
Setskog, Nordmarka

«Her er min kano, mine garn, mitt gevær og mine hunder. Skogene, elvene og vannene står til min rådighet. Jeg sitter i skjorteermene foran mitt telt og føler meg som millioner.»

HELGE INGSTAD «Pelsjegerliv»

ISNENDE minusgrader, stummende mørke og eviglangt til folk. Tomme ryggsekker og bunnskrapte mager. En nødssituasjon for alle andre, en lek for Rolf Christian Hermanrud (17) og Christopher Robin Vinter (18). Kameraene har droppet ettermiddagens testløp opp Holmenkollen til fordel for en langt tøffere påkjenning: Overlevelsestur dypt inne i Nordmarka. Uten telt. Uten mat. Uten kokeapparat. Nå nærmer klokken seg ni på kvelden.

– Se her, noen har lagt igjen tørre bjørkekubber! hoier Vinter et sted inne i mørket.

Men bål, mat og ly er fortsatt langt unna. Den lovende bjørkestabelen viser seg å være like søkkvåt som alt annet trevirke i skogen.

– Vi finner nok noe brukbart, det gjør vi alltid, sier Hermanrud selvsikkert – og høres ut som en karakter du nylig så på tv-skjermen.

TØFFE-TV. Det er en vanvittig vri på et latterlig premiss, men millioner av tv-seere sluker påfunnet: Survival, også kalt tøffe-tv, er blant våre dagers heteste medietrender.

Ukentlig gjester illeluktende, uflidde og brutale karer som Bear Grylls og Les Stroud »

SURVIVAL

TEKNIKKER for å overleve i naturen med minimale hjelpemidler.

SØKER å dekke de grunnleggende behov: Vann, mat, varme og ly.

UTGANGSPUNKT for et dusin tv-serier med svært gode seertall.

CHRISTOPHER ROBIN VINTER & ROLF CHRISTIAN HERMANRUD

FORBILDE: Lars Monsen.

OVERLEVD: Noen dager i strekk i Nordmarka og Hallingskarvet.

NÆRING: Ørret, sopp, bær, lav, elgmøkk.

UTSTYR: Kniv, fiskestang, fyrstikker, sovepose.

» **NATURLIGVIS.** De siterer Lars Monsen som andre siterer Bibelen, møter minusgrader uten telt og omtaler Nordmarka som matfat. Når Christopher Robin Vinter (til venstre) og Rolf Christian Hermanrud drar på tur, er det for å jakte på den gode følelsen av primitiv overlevelse. Her stekes kantarellkveldsmat på stenstekepanne.

1

2

3

4

© O. LUIS ENRIQUE ASQUINHO/COVERY CHANNEL/SCANNEX

BORN SURVIVOR. Han kaller seg Bear Grylls, og oppfører seg som en blanding av MacGyver, Tarzan og Austin Powers. Kabel-tvs største villmarksstjerne har tuftet sin suksess på livsfarlige stunt, en diett tilpasset «Fear Faktor» – og hemmeligholdelse av det faktum at han overnatter på hotellrom mens han sier han er i ytterste nød.

BEAR GRYLLS

AKTUELL: Kjent fra «Man vs. Wild» på Discovery Channel, nå ute med urbanvarianten «Worst Case Scenario» på samme kanal.

FORBILDE: Robin Hood og sin egen far.

OVERLEVD: Opptil en uke i ørken, Arktis, sumpland og jungle

NÆRING: Alt som inneholder proteiner – dødt, råttent eller levende.

UTSTYR: En kniv – og et utrustet kamerateam.

ALLTID BEREDT!

DET VAR ment som en fornærmelse, men survival ekspert Ray Mears karikering av tv-rival Bear Grylls som «speidergutt» viste seg å være den beste referansen sistnevnte kunne få.

VÅREN 2009 ble Grylls, den forvokste guttungen som har bygd karrieren på å falle ned i bresprekker og spise motbydelige kryp, utnevnt til Chief Scout for Storbritannias 500.000 speidere. Et år senere har Grylls allerede lyktes der hans forgjengere feilet: Med å tiltrekke seg nok voksne turledere til at ytterligere 30.000 småunger får grille marshmallows.

SÅ SPØRS det om de små blir skuffet når de innser at «alltid beredt» som oftest betyr å hjelpe gamle damer over gaten.

❶ **KLONDYKE.** Oktober går mot slutten, men en åre av gull glimrer fremdeles rundt granleggen. Enorme kantareller, nok til å fylle to magesekker.

❷ **GRILLFEST.** Kantarell naturell.

❸ **DEN ENES DØD...** Ett kast med stangen, en ørret på spinneren, en bekymring mindre.

❹ **NATT I GRANBÅRET.** På vannet har de første isflakene lagt seg, på land våkner Christopher Robin Vinter (til venstre) og Rolf Christian Hermanrud tørre under laget av granbar. Tid for frokost. Må bare fiske den først.

» flatskjermer i forbløffende møblerte hjem. Pesende og poserende viser villmennene hvordan man skal overleve mot alle odds i klodens mest ugjestmilde avkroker – kun utstyrt med et kløktig hode, glupsk appetitt og den obligatoriske kniven.

De teatraliske nær-døden-historiene er gullverd for oppdragsgivere som Discovery Channel og National Geographic TV, som plutselig befinner seg på toppen av kabelselskapenes næringskjede.

Plutselig lokker flatskjerm og internett, vanligvis forbundet med fysisk forfall og inaktivitet, nye generasjoner ut på tur.

MANN MOT NATUR. Han har drukket sin egen urin og væske krystet ut av elefantmøkk. Han har spist levende fluelarver fra dyrelik og slurpet næring fra en død kamels magesekk – som han etterpå brukte som sovepose. Han har slåss med kvelerslanger og krokodiller, og blitt avfeid som «sirkusklovn» og «speidergutt» av sine konkurrenter på tv-skjermen. Ingenting biter på mannen som kaller seg Bear Grylls.

Selv da det ble avslørt at villhestene Grylls fanger er tamme, at han sover på hotellrom mens han liksom var strandet på en øde øy og at et velutrustet kamerateam alltid står parat med en hjelpende hånd, fortsatte populariteten å øke. Med opptil fire millioner seere bare i USA, er Bear Grylls regjerende konge av kabeljungelen.

Langt inne i Nordmarkas dype skoger ser tilværelsen noe annerledes ut for Rolf Christian Hermanrud og Christopher Robin Vinter.

NATURBARNA. Blåbærlungen er ribbet, tyttebærene bunnfrosset og elgen henrettet: »

SURVIVORMAN. Han var førstemann og er fortsatt den eneste: Kanadieren Les Stroud filmer selv alle sine ekspedisjoner: – Når man drar med seg et helt tv-team, er det ikke lenger survival, er det vel?

LES STROUD

AKTUELL: Kjent som «Survivorman». Størst på amerikansk kabel-tv i høst med «Beyond Survival» på Discovery.

FORBILDE: Jordens urbefolkninger.

OVERLEVD: En uke i ørken, snauffell, sumpland og jungel.

NÆRING: Slanger, padder, fisk og pattedyr.

UTSTYR: 25 kilo kamerautstyr og en kniv.

PÅ GLATTISEN

HAN VAR fan av «Survivorman», men burde kanskje ha sett filmen «Into the Wild»: Sist vinter frøs kanadieren Richard Code ihjel etter å ha lagt ut på overlevelsestur inspirert av Les Strouds eventyr.

– En forferdelig tragedie. Jeg føler med familien, sier Stroud til D2: – Men det er feil å gi meg skylden. Før jeg la ut på denne typen turer, hadde jeg trent på overlevelsesteknikker i mange år. Akkurat

som en ishockeyspiller må trene i mange år før han kan spille i National Hockey League. Selv ville jeg aldri sett en hockeymatch på tv, og deretter skjøttet rett ut på isen. Jeg ville blitt knust!

« **GENERASJONSSKIFTE.** «Gi meg to March Brown-fluer og en fyrstikkeske, og jeg skal overleve en sommer i Fjell-Norge», skal salige Fridtjof Nansen ha skrevet. For Rolf Christian Hermansen og Christopher Robin Vinter er opplegget det samme, men inspirasjonen hentet fra tv-serier og internettfora – moderne villmenns tumleplasser.

» Nordmarka sent i oktober er alt annet enn et matfat. Men den som vet å lete, den finner. I det flakkende lyset fra bålet troner en uvirkelig haug med forvokste kantareller.

– Herlig at vi fant all den soppen når vi ikke rakk å fiske, sier Rolf Christian Hermanrud.

I glohaugen freser den provisoriske stekepannen, en tommetykk stenhelle. Rundt bålet, som er fyrt opp med bjørkenever, tørre rotgrener fra gran og en enslig fyrstikk, venter kraftige kubber på å avgi varme frostnatten gjennom. Idet første ladning med kantareller freser på stenhellen, brer tilfredsstillelsen seg rundt bålet.

– Alle kameratene jeg har tatt med på overlevelsestur, ber om å få bli med igjen, sier Hermanrud.

– Å klare seg med nesten ingenting gir en vanvittig god mestringsfølelse, sier turkompis Christopher Robin Vinter.

Mens tidligere generasjoner norsk ungdom leste teksttunge bøker om Helge Ingstads pelsjegerliv og Fridtjof Nansens bravader på

ski, oppdaget Hermanrud og Vinter sine villmarkshelter på flatskjermen, og snapper opp tips på diskusjonsfora på nettet og googler seg kjapt frem til resten. Resultatet er imponerende. Kun utstyrt med fyrstikkeske, kniv, fiskestang og sovepose, overlever kameratene dager i strekk, selv nå som Kong Vinter rasler med minusgradene.

Hermanruds rekord ble satt sist sommer, da han gikk fem dager oppunder Hallingskarvet med fjellørret som nesten eneste føde. Aldri har serveringstrallen på toget hjem fått en mer begeistret omfavnelse. En noe pussig sesongoppkjøring for to langrennsløpere som finner seg i norgestoppen i sine årsklasser?

– Overlevelsestur er suveren mentaltrening, smiler Vinter.

Innimellom munnfuller med kantarell gøres en seng av granbar klar for å holde soveposene klar av den fuktige skogbunnen. Ytterligere et lag kvister ligger klare til å bres oppå soveposene for å holde fuktig natterim unna. »

FOTO: ED WARDLE/HUNGRIVE IMAGES

*Jeg dro ut hit for å se hva som kreves
for å kunne overleve alene i villmarken...
Det har vært ... en ærbødig opplevelse*

ED WARDLE villmarksmann

ED WARDLE

AKTUELL: Antihelt som sultet seg gjennom de tre episodene av «Alone in the Wild» på tv-kanalen National Geographic.

FORBILDE: Rune Gjeldnes.

OVERLEVD: Drøyt seks uker i Yukon, Canada.

NÆRING: Klarer knapt å finne, fange eller drepe noen ting.

UTSTYR: Fiskestang, gevær og minimal friluftserfaring.

TÅREPERSEN

EN SKJEGGETE og rødøyd engelskmann dukket sist høst opp i National Geographics tv-reklame. «Dette er Ed ...», lød fortellerstemmen:

«... og vi forlot ham midt ute i Yucons ødemark. Gjør oss en tjeneste. Hold et øye med ham.»

Eventyreren hadde tidligere gått til Nordpolen på ski og besteget Mount Everest to ganger, nå var planen å overleve i tre måneder på bær, fisk og vilt. Men guttedrømmen utviklet seg umiddelbart til et mareritt.

Følgende er hentet fra Wardles filmpoptak:

UKE EN: Wardle nyter ensomheten etter at sjøflyet har forlatt ham. «Se på den solnedgangen, dette er hva tilværelsen må handle om, er det ikke?» sier Wardle.

UKE SEKS: En rødøyd og utmagret Ed Wardle ser inn i kamera: «Mitt navn er Ed Wardle ... og jeg blir gal!» Tung svelging: «Denne drømmen ... jeg liker den ikke.»

UKE ÅTTE: Wardle har gått ned tolv kilo på femti dager. Pulsen ligger under 30 hjerteslag i minuttet. Redningsflyet er på vei. Med en siste kraftanstrengelse avrunder Wardle:

«Jeg dro ut hit for å se hva som kreves for å kunne overleve alene i villmarken ... Det har vært ... en ærbødig opplevelse.»

« **TØFFELHELT.** Ed Wardle hadde gått til Nordpolen og besteget Mount Everest, men møtet med Yukons villmark ble for drøyt. Den påfølgende tv-serien «Alone in the Wild», hvor svært mange klipp viser en gråtende Wardle gremme seg over sult og egen misère, ble imidlertid en braksuksess: Begeistrede seere jublet for en survivalserie som virket ekte og ærlig.

» – I morgen tidlig får vi nok ørret, spør Hermanrud skråsikkert.

– Elgmøkk går også å spise, påpeker Vinter: – Det har jeg faktisk gjort.

Omgitt av ekstremsport, toppidrett og kjendiskultur, og med overlevelseskunnskap tilgjengelig på internett, har selv det tradisjonelle norske friluftslivet blitt ekstremt.

SURVIVORMAN. Omtrent samtidig som Lars Monsen dukket opp på norske tv-skjermer, lot kanadiere Les Stroud seg sluke av hjemlandets dype skoger. Utrustet med kun en jaktkniv og et par håndholdte videokameraer, skrev villmannen tv-historie og gjenopplivet en utrydningstruet friluftstradisjon på begge sider av Atlanteren.

– Alt jeg ville, var å lage en autentisk instruksjonsfilm om å overleve i naturen, sier Stroud til D2.

I stedet ble «Survivorman»s heseblesende kamp for kaloriene startskuddet for en av de største farsottene som har herjet verdens flatskjermer. 25 helvetesuker er det blitt, redigert sammen til en høydramatisk føljetong hvor Stroud strør om seg med livreddende råd om paddejakt i Georgias sumper, heteslag i Kalahariørkenen og hvordan unngå å bli bitt av en svart mamba på savannene sør for Sahara.

– Jeg sier som Walt Disney: Jeg vil heller underholde folk og håpe at de lærer noe underveis, enn å forsøke å lære bort noe til folk som kjeder vettet av seg.

Så populær er villmarkens Petter Smart, at et dusin lignende survivalserier nå fortrenger spillefilmer og sportsprogrammer fra tv-ruten. Da Discovery Chanel ifjor etterlyste ni deltagere til å ta seg 100 kilometer gjennom Alaskas ødemark, rant det inn 100.000 søknader.

På den andre siden av kloden tok Kristoffer Clausen geværet i egen hånd.

EN VILL MANN. «Jeg har det ikke helt bra med meg selv, og det er bekymringsfullt», skribler jaktfotograf Kristoffer Clausen i dagboken. Så får han nesten panikk. Kroppen »

LUR REV. Et år overlevde Kristoffer Clausen som jeger, fisker og sanker innerst i Sognefjorden. Her gjør han klar rev til middag, en smaksopplevelse forbildet Helge Ingstad frarådet på det sterkeste. Med god grunn.

» Kjennes slapp og uten energi, hodet omtøvert og ensomt.

Datoen er 26. august 2009 og i snaut fire uker har 33-åringen overlevd utelukkende som fisker og sanker på en halvøy innerst i Sognefjorden. En bragd i seg selv, men det monner lite: Clausens plan er å overleve mutters alene her ute i et helt år. 365 dager uten et pepperkorn hjemmefra. All næring skaffet gjennom jakt, fiske og sankning. Et enestående eksperiment i nyere tid.

«Det har vært stunder jeg har tenkt ett og annet om dette her», skriver Clausen i dagboken:

«For her er greia: Jeg trenger jo ikke gjøre dette.»

SULTETUR. Når Clausen likevel tvinger seg videre skyldes det inspirasjonen fra én mann: Helge Ingstad, pioneren som på 1920-tallet overlevde flere år i Canadas ødemark som pelsjeger. I Sogn og Fjordane bruker Clausen høsten til å skyte 15 hjort og plukke 150 liter bær. Overskuddskjøttet røykes, bærene hol-

der seg lenge i de lave temperaturene. Da den verste fimbulvinteren på en mannsalder setter inn, har manglende kroppsvask etterlatt et tykt talglag på Clausens kropp. Sammen med fettrikt steinalderkosthold holder talget ham varm og frisk gjennom en lang vinter med ned mot 30 minusgrader i gapahuken.

Etter det første sjokket, ukene der kroppen måtte vende seg til mangelen på sukker og karbohydrater, steg også humøret og energien tilbake til normale høyder. Da Clausen vendte tilbake til sivilisasjonen i høst, var han riktignok 20 kilo lettere enn året før, men med ideell kroppsmasseindeks, stålhelset og topp kondisjon. Ble tilværelsen som villmann så fri som han trodde?

– Nei, den ble jo ikke det, sier Clausen på elgjakt i hjemtrakten ved Setskog:

– En del opplevelser var som jeg hadde drømt om, som snikjakt på kronhjort om høsten, men mye var bare stusslig. På forhånd forventet jeg nok å bli roligere og mer tilfreds, mer i ett med naturen. Helge Ingstad skriver at »

KRISTOFFER CLAUSEN

AKTUELL: Ute med boken «En vill mann – 365 dager som jeger, fisker og sanker». Fulltids jaktfilmfotograf.

FORBILDE: Helge Ingstad.

OVERLEVD: Ett år i Lærdalsfjellene.

NÆRING: Hjort, fisk,

bær og friske skudd. **UTSTYR:** To fiskestenger, rifle, hagle og grunnutstyr til friluftsliv.

CLAUSENS KOLDTBORD – ET ÅR MED MARKAMAT

- 15 hjort
- 5 orrfugl
- 1 tiur
- 1 rev (aldri mer)
- 1 mår
- Flere hundre fjellørret
- 100 kilo sjøfisk (lyr, sei, torsk)
- 30 kilo blåskjell
- 5 kilo snegler
- 1 pigghå
- 1 kveite (under minstemalet)
- 1 hummer
- 50 krabber
- 70 liter tyttebær
- 50 liter blåbær
- 50 liter kreking
- 5 liter bringebær
- 1 liter markjordbær
- Tang og tare
- Bjørkeløv
- Løvetann
- Furskudd
- ...og likevel gikk Clausen ned 20 kilo i vekt.

» **PÅ SPORET AV DEN TAPTE TID.** Tre måneder etter at året som villmann er over, sniker Kristoffer Clausen fortsatt rundt i skogen med filmapparat, hund og gevær. Å filme jakt på storvilt og skogsfugl er leverbrødet hans, dvd-salget bikker i år tre millioner kroner. – Jeg har en veldig sterk draging mot det frie livet, sier Clausen.

GUTTA PÅ TUR. Sist vinter gikk Rolf Christian Hermanrud (til venstre) Birkebeinerrennet på to timer og 52 minutter. Han knuste pappa, aksjestrateg Peter Hermanrud, med en halvtime. Enda færre holder følge når 17-åringen sammen med Christopher Robin Vinter tråler Nordmarka med fiskestang og tom mage.

» han ikke rekker å kjede seg på grunn av alle daglige gjøremål. Nå, et århundre senere, kjedet jeg meg noe vanvittig.

Å følge kampen for tilværelsen fra tv-kroken blir likevel feil.

– Mye av fascinasjonen for de survivalgreiene tror jeg skyldes at halvparten av verdens befolkning nå lever i byer.

Selv har Clausen vært på jakt med rifle eller filmkamera nesten daglig siden han avsluttet året som vill mann. Levebrødet er egenproduserte jakt-dvd-er, i år omsetter han for minst tre millioner kroner. Selv komiker Anne-Kat. Hærland var nylig med Clausen på jakt for å spise grevling stekt i sitt eget fett. Markedet for avlaving og overlevelse på flatskjerm er åpenbart stort nok til både Bear Grylls og Kristoffer Clausen. Betenkelig nok

– Det de survivalgutta på tv kaller å overleve... begynner Clausen, og avbryter for å lytte etter los fra elghunden:

– ... Vi skal jo ikke så langt tilbake i tid før folk ville sagt at det var å leve.

FISKELYKKE. Et gutturalt brøl runger mellom granlegger og frostkald myr. Så holder Rolf Christian Hermanrud kjeft. Kommer på at han har annet å bruke energien på. I lyn-gen spreller dagens bonus i kampen for tilværelsen. En ørret på snaue 300 gram.

– Jeg blir så vanvittig glad når jeg får fisk på overlevelsestur. Det gir en spesiell følelse å fange mat når vi må ha det for å overleve.

Selv frostnatten under åpen himmel ble en opptur.

– Nå som fisken biter kan det hende vi tar en natt til.

Men å glemme seg sleip ørret levende overlater Hermanrud til Bear Grylls: I norske gran-skoger rusler større og sterkere forbilder.

Med et godt tak rundt den ennå levende ørreten slår Hermanrud middagen ihjel med knokene. Smiler beskjedent:

– Sånn, Lars Monsen-style. **D2**
sigrud.ronningen@dn.no

SE VIDEO FRA NORDMARKA PÅ D2.NO

VILL, VILLERE, MONSEN

EVENTYRER Lars Monsen overlever alt. Et faktum som har inspirert det lett satiriske nettstedet «Lars Monsen Facts». Her noen tilfeldige tankevekkere:

- Lars Monsen tror ikke på at det finnes utfordringer – det finnes bare pyser.
- Det finnes ikke ekko i fjellet, det er bare Lars Monsen som koddet med deg.

- Hvis Lars Monsen har hendene fulle gjør han opp bål ved å kjefte på noen pinner til de tar fyr.
- Bjørnen går ikke i hi, den gjemmer seg for Lars Monsen.

- Ulvene gjør opp bål for å holde Monsen unna.

- Lars Monsen er 1.83 m høy. Når han reiser seg på bakbena blir han 5.27 m høy.

- Alle kan pisse i motvind, men Lars Monsen blir ikke våt.

- Da Lars Monsen feiret jul i Canada hadde han så lite mat at han koste seg med ferske rypespor til middag, is til dessert og en frostrøyk til kaffen.

- Døden hadde en gang en nær Lars Monsen-opplevelse.

KILDE: LARSMONSENFACFS.COM